

(41) **Profesor Tadeusz Krwawicz*****Professor Tadeusz Krwawicz*****Maria Małgorzata Kapusta, Edward Lenkiewicz**Z Oddziału Okulistycznego Wojewódzkiego Szpitala Specjalistycznego w Olsztynie
Ordynator: dr n. med. Maria Dowgird

Summary: The work introduces the contemporary generation of ophthalmologists to a profile of prof. Tadeusz Krwawicz, one of the most outstanding worldwide authorities on ophthalmology. It presents the professional and scientific achievements which the Professor had during his activity as the Head of the Chair Ophthalmology and the Ophthalmologic Clinic of the Medical University of Lublin. Furthermore, the reader's attention is drawn to the Professor's interests in painting and hunting.

Słowa kluczowe: biografia, działalność zawodowa, działalność naukowa, zainteresowania – malarstwo, myślistwo.

Key words: biography, career, scientific activity, interests – painting, hunting.

Nieustanny rozwój nauk medycznych, interesujące odkrycia i nowe wynalazki oraz coraz lepsze możliwości badawcze, lecznicze i operacyjne niejednokrotnie sprawiają, że młode pokolenie lekarzy nie zawsze pamięta o uczonych, których wkład w rozwój nauki stanowił podwaliny aktualnej wiedzy. Dlatego też nie wolno zapominać o tych postaciach, które trwale zapisały się w historii medycyny, rozstawiając imię polskiej nauki daleko poza granicami naszego kraju.

Taką postacią jest niewątpliwie prof. Tadeusz Krwawicz. Zbliżająca się 20. rocznica Jego śmierci (zm. 17.08.1988 r.) skłania do przypomnienia biografii tego znakomitego okulisty i uczonego, którego osiągnięcia zawodowe, dydaktyczne i naukowo-badawcze spowodowały wybranie Go do grona 50 najwybitniejszych okulistów świata, członków – założycieli *Academia Ophthalmologica Internationalis* (1).

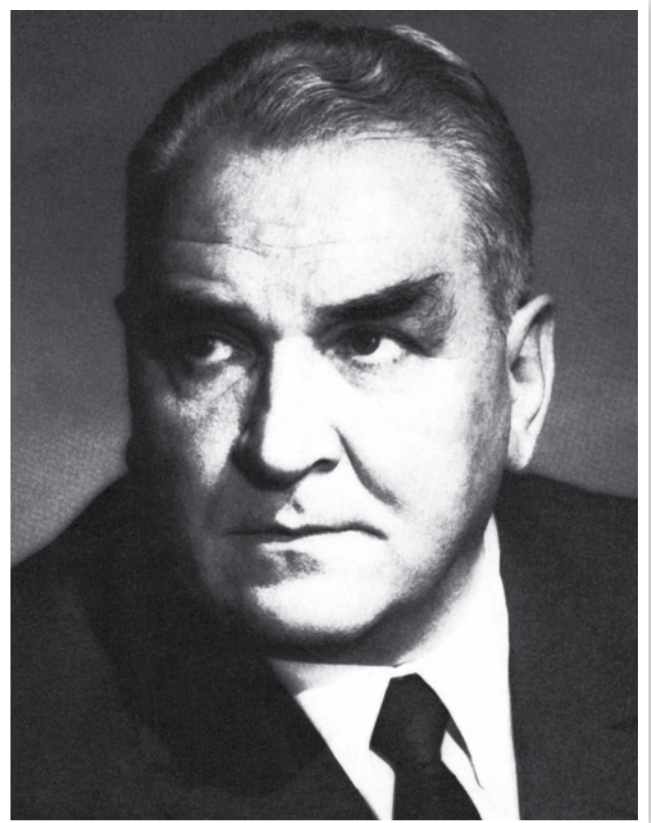
Prof. Tadeusz Krwawicz urodził się 15 stycznia 1910 roku we Lwowie.

Studia na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie ukończył w 1938 roku. Po uzyskaniu dyplomu, za namową swoich kolegów – późniejszych słynnych profesorów Tadeusza Kielanowskiego i Wiktora Brossa, rozpoczął badania naukowe dotyczące rogówki w Zakładzie Histologii prowadzonym przez prof. Bolesława Jałowego.

Krwawicz marzył o chirurgii. Brak możliwości zatrudnienia w klinice chirurgii prowadzonej przez prof. T. Ostrowskiego sprawił, że rozpoczął pracę na stanowisku asystenta w klinice okulistycznej prowadzonej przez prof. Adama Bednarskiego. Wkrótce uległ fascynacji tą dyscypliną wiedzy medycznej i od tamtąd poświęcił jej całe swoje życie zawodowe.

W 1939 roku doktoryzował się na podstawie rozprawy pt. „O właściwościach koloidopeptycznych komórek rogówki”(1).

Niezwykle ciężkie dla Lwowa i jego mieszkańców lata II wojny światowej przeżył, pracując w klinice okulistycznej, niosąc pomoc rzeszom chorych, w tym rannym, których nie brakowało w okresie przechodzących frontów i nalotów na miasto (2).

W 1944 roku Tadeusz Krwawicz został powołany do służby wojskowej w II Armii Wojska Polskiego w Lublinie i objął Oddział Okulistyki II Szpitala Okręgowego.

Po zakończeniu wojny, zdemobilizowany w randze majora, początkowo zorganizował w Lublinie Oddział Okulistyki Dziecięcej w Szpitalu Dzieciątka Jezus. W tym samym roku przybyły do Lublina prof. Ignacy Abramowicz usiłował zorganizować klinikę uniwersytecką na bazie Oddziału Okulistycznego Szpitala Miejskiego. Zniechęcony trudnościami przeniósł się jednak do

Gdańska. Jego następca doc. U. Jasiński również zrezygnował z pracy w Lublinie.

W 1948 roku Rada Wydziału Lekarskiego UMCS powierzyła Krwawiczowi obowiązki kierownika nieistniejącej jeszcze kliniki. Z właściwą sobie energią przystąpił On do adaptacji domu mieszkalnego przy ulicy Staszica na pomieszczenia dla kliniki okulistycznej i w bardzo trudnych warunkach rozpoczął działalność lekarską, dydaktyczną i naukową.

W 1949 roku habilitował się na Akademii Medycznej w Gdańsku pod patronatem prof. Ignacego Abramowicza na podstawie rozprawy pt.: „Immunologiczne właściwości oka” (2).

W 1951 roku uzyskał tytuł profesora nadzwyczajnego, w 1957 roku zaś – profesora zwyczajnego.

W 1954 roku dzięki Jego inicjatywie i usilnym staraniom kliniki okulistycznej przeniesiono do odremontowanego XIX-wiecznego pałacyku Chrzanowskich przy ul. Chmielnej 1, stwarzając znacznie lepsze warunki dla chorych i prowadzenia prac naukowo-badawczych.

Pod koniec lat 70., dzięki dalszym usilnym staraniom prof. Krwawicza u władz uczelni i w Ministerstwie Zdrowia, wybudowana została nowoczesna klinika połączona korytarzem podziemnym z poprzednio istniejącą w pałacyku Chrzanowskich. Profesor zorganizował w niej nowoczesne pracownie, w których pod Jego kierunkiem przeprowadzono badania naukowe. Dotyczyły one immunologii, histologii, histochemii, biochemii tkanek oka, głównie rogówki, i chirurgii doświadczalnej. Patologia rogówki interesowała Krwawicza już od początku Jego działalności naukowej.

Poznanie zjawisk biochemicznych toczących się w rogówce pozwoliło na ustalenie mechanizmów towarzyszących jej gojeniu się po zranieniach i w stanach zapalnych oraz na opracowanie metody oczyszczania jej owrzodzeń z użyciem enzymów proteolitycznych.

Inne osiągnięcie to opracowanie metody zapobiegania miedzicy oka oraz doświadczenia nad elektrochemicznym usuwaniem odłamków miedzi z ciała szklistego.

Prof. Krwawicz jako jeden z pierwszych w Polsce zajął się przeszczepianiem rogówki, tj. keratoplastyką, oraz operacjami plastycznymi rogówki w celu wyrównywania wad refrakcji (3). Stosował keratoplastykę warstwową i śródrogówkową, używając wszczepów świeżych i liofilizowanych (4,5).

Opracował także metodę oszczędnej liofilizacji, dzięki której rogówka szybko zamrażana w izopentanie nie doznawała uszkodzeń, a następnie poddawana była powolnemu wysuszeniu w niskiej temperaturze.

Najważniejszym życiowym osiągnięciem Profesora było wprowadzenie do chirurgii i terapii oka niskiej temperatury (6). Już w 1960 roku, podczas obrad XXVII Zjazdu PTO w Poznaniu, Profesor przedstawił nową opracowaną przez siebie metodę usuwania zaćmy w całości w torebce, którą nazwał krioekstrakcją (7,8).

Operacja ta stała się wkrótce rutynową metodą stosowaną w usuwaniu zaćmy przez 20 lat prawie na całym świecie, przynosząc jej twórcy pełną satysfakcję za trud jej wprowadzenia oraz zaszczyty i chwałę. Potwierdzeniem tego była opinia prof. Hollwicha – prezydenta Światowej Akademii Okulistyki – wygłoszona na XXXIV Zjeździe Okulistów Polskich w Lublinie (1980 r.): „W ciągu ostatnich stu lat decydujący postęp dokonał

się w chirurgii jaskry i zamknięcia przedarć siatkówki metodą Gonina w jej odwarstwieniu. Skłonny jestem uznać krioekstrakcję zaćmy Prof. Krwawicza za trzecie osiągnięcie, dorównujące dwóm poprzednim” (1).

Podczas krioekstrakcji zaćmy zauważono, że przypadkowe krótkotrwałe zamrożenie rogówki nie wywołuje żadnych ujemnych skutków dla jej przejrzystości. Fakt ten podsunął Profesorowi myśl o możliwości zastosowania niskiej temperatury w leczeniu wirusowego owrzodzenia rogówki, schorzenia opornie poddającego się dotychczasowej terapii. Leczenie tym sposobem okazało się bardzo skuteczne (9,10,11). Odniesiony sukces zachęcił Profesora do przeprowadzenia wraz z zespołem swoich współpracowników licznych badań mających na celu wyjaśnienie korzystnego działania niskiej temperatury na tkanki oka. Mechanizm ten okazał się wielokierunkowy i w wyniku tego krioterapia znalazła niebawem zastosowanie w ranach, bliznach i zwyrodnieniach rogówki, zapaleniu błony naczyniowej oka, chirurgii odwarstwienia siatkówki oraz w niektórych postaciach jaskry (12,13,14).

Wraz z rozprzestrzenieniem się możliwości zastosowania niskiej temperatury w tak wielu schorzeniach okulistycznych rósł prestiż prof. Krwawicza na arenie międzynarodowej. Zapraszany przez znaczące ośrodki kliniczne Profesor podróżował po świecie, wygłaszając wykłady i przedstawiając wyniki swoich badań i osiągnięć.

Wyrazem uznania dla intensywnej działalności naukowej i zawodowej w kraju i zagranicą były liczne nagrody i wyróżnienia. I tak w 1964 roku za wprowadzenie kriochirurgii zaćmy oraz operacji wyrównującej wady refrakcji przyznano Profesorowi Państwową Nagrodę I stopnia (1).

Podczas jednego z międzynarodowych kongresów krioftalmologii na Florydzie wybrano Profesora na Prezydenta Society of Cryoophthalmology, pierwszego tego rodzaju towarzystwa na świecie. Uzyskał On również godność członka Międzynarodowej Akademii Okulistycznej i Deutsche Akademie der Naturischer Leopoldina. Był prezesem Międzynarodowego Towarzystwa Kriochirurgii. W 1966 r. został powołany na członka korespondenta, a w kilka lat później na członka rzeczywistego Polskiej Akademii Nauk. Był członkiem kilkunastu innych krajowych i zagranicznych Towarzystw Naukowych, m.in. członkiem założycielem Międzynarodowego Kongresu Jaskrowego, członkiem prezydium Societas Ophthalmologica Europaea, członkiem zespołu redakcyjnego Annals of Ophthalmology, Towarzystwa Oftalmologicznego Zjednoczonego Królestwa, Francuskiego Towarzystwa Oftalmologicznego, Polskiego Towarzystwa Lekarskiego, Polskiego Towarzystwa Fizjologicznego, Polskiego Towarzystwa Endokrynologicznego, Polskiego Towarzystwa Histochemików i Cytochemików. Był także członkiem honorowym licznych towarzystw, w tym Amerykańskiego Instytutu Barraquera, Wszechrosyjskiego Towarzystwa Okulistycznego, Czechosłowackiego, Węgierskiego, Bułgarskiego i Wschodnoniemieckiego Towarzystwa Okulistycznego. Pełniąc przez kilka kadencji funkcję przewodniczącego Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Okulistycznego, przyczynił się do rozwoju tego Towarzystwa w kraju, podnosząc także jego znaczenie na arenie międzynarodowej. Był też redaktorem i członkiem komitetów redakcyjnych wielu czasopism lekarskich w Polsce.

W 1970 r. w Bogocie (Kolumbia) podczas I Forum Ophthalmologicznego Profesor Krwawicz za swoje osiągnięcia w dziedzinie krioofthalmologii otrzymał z rąk Prezydenta Republiki najwyższe międzynarodowe odznaczenie okulistyczne – Złoty Medal Baraquery (15).

W 1972 r. na Europejskim Kongresie Okulistów w Budapeszcie (Węgry) miało miejsce uroczyste wręczenie nagrody im. Teodora Axenfelda (RFN), a dwa lata później – nagrody w dziedzinie chirurgii im. Nessima Habiffa w Genewie (Szwajcaria). Profesorowi T. Krwawiczowi nadano godność doktora *honoris causa* 22 maja 1975 r. na Akademii Medycznej w Lublinie oraz w 1976 roku na Uniwersytecie Medycznym im. Semmelweissa w Budapeszcie. Wymienić tu należy także inne przyznane Profesorowi nagrody, takie jak: Nagroda Fundacji Alfreda Jurzykowskiego, specjalna nagroda Towarzystwa Kriochirurgii, nagroda Światowego Instytutu Badań Okulistycznych (Wenezuela), nagroda Międzynarodowego Ośrodka Biografii Naukowych w Cambridge (W. Brytania), nadana w Polsce nagroda I stopnia Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej oraz wiele innych. Spośród wysokich odznaczeń państwowych został uhonorowany m.in. Złotym Krzyżem Zasługi, Krzyżem Kawalerskim i Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski, Orderem Sztandaru Pracy I Klasy i wieloma innymi odznaczeniami resortowymi i regionalnymi.

Na dorobek naukowy Profesora Krwawicza składają się 194 publikacje naukowe, które ukazały się w czasopiśmie naukowych w kraju i zagranicą (2).

Profesor wykształcił znaczną liczbę okulistów. Niektórzy z nich objęli stanowiska kierowników klinik (prof. M. Seidler-Dymitrowska, prof. I. Kozuchowska, prof. K. Gerkowicz, prof. B. Szwarz, prof. J. Toczolowski, prof. Z. Zagórski) lub ordynatorów oddziałów okulistycznych (doc. S. Wójtowicz, prof. E. Lenkiewicz, prof. L. Krwawicz, dr med. E. Perekładowska, dr med. A. Gierczyńska, dr med. D. Zagórska).

Spośród Jego uczniów 28 uzyskało stopień doktora nauk medycznych, 8 – stopień doktora habilitowanego oraz 8 – tytuły profesora.

Krwawicz wychowany na kresach wschodnich zachował przez całe swoje życie szacunek dla przeszłości historycznej i kulturalnej Polski. Dowodem tego była pasja, z jaką zbierał dzieła malarstwa polskiego, tworząc wspaniałą kolekcję. Kochał przyrodę, w wolnych chwilach oddawał się myślistwu, polując w towarzystwie przyjaciół i ulubionych psów.

Był człowiekiem otwartym, życzliwym, łatwo nawiązującym kontakty międzyludzkie. Do końca życia zachował ogromne poczucie humoru i chęć działania.

Profesor Tadeusz Krwawicz zmarł w Lublinie 17 sierpnia 1988 roku. Spoczywa na cmentarzu w Kazimierzu Dolnym nad Wisłą.

Jako wielki Polak, znakomity lekarz i uczony zapisał się na trwałe w historii okulistyki polskiej i światowej.

Po Jego śmierci, dzięki staraniom prof. Zbigniewa Zagórskiego, władze Akademii Medycznej w Lublinie nadały Katedrze Okulistyki imię Prof. Tadeusza Krwawicza. Powstała także Fundacja Jego imienia, której celem jest ustawiczne kształcenie lekarzy okulistów.

Fundacja nadaje wybitnym okulistom o światowej randze „Złoty Medal im. Profesora Tadeusza Krwawicza”.

Piśmiennictwo:

1. Krwawicz T: *Fragmenty autobiografii*. 1. Kwart Hist Nauki 1986; 31, Nr 2, 275-314, Talb. SL REZ. SUM RES..
2. Żygulska-Mach H: *Tadeusz Krwawicz (1910–1988)*. Nauka Polska 1991, Nr 2, 173-178.
3. Krwawicz T: *Próby zmiany krzywizny rogówki drogą doświadczalnych operacji plastycznych*. Klin Oczna 1960, 30, 229-234.
4. Krwawicz T: *Badania doświadczalne nad zastosowaniem liofilizowanego przeszczepu w warstwowej keratoplastyce śródrogówkowej*. Klin Oczna 1960, 30, 351-359.
5. Krwawicz T: *Badania doświadczalne nad nowym sposobem warstwowego przeszczepiania rogówki*. Klin Oczna 1960, 30, 129-141.
6. Orłowski WJ: *Okulistyka współczesna*. Warszawa t. III: 406, 416, 304-305.
7. Żakowski J: *Rozmowy z lekarzami. Rozmowa z profesorem Tadeuszem Krwawiczem. Mróz ujarzmiony*. 11-58. Młodzieżowa Agencja Wydawnicza, Warszawa 1987.
8. Krwawicz T: *Intracapsular extraction of intumescent cataract by application of low temperature*. Brit J Ophthal 1961, 45, 279-283.
9. Krwawicz T: *Zastosowanie niskiej temperatury w leczeniu opryszczki rogówki*. Klin Oczna 1964, 34, 435-439.
10. Bellows JG: *Cryotherapy of herpes virus keratitis in 1242 cases*. Int Surg 1968, 50, 489-494.
11. Lenkiewicz E: *O wartości zastosowania niskiej temperatury w usuwaniu zaćmy i leczeniu opryszczki rogówki*. Klin Oczna 1967, 37, 711-713.
12. Krwawicz T: *Krioterapia blizn i zwyrodnień rogówki*. Klin Oczna 1970, 40, 757-761.
13. Krwawicz T: *Zastosowanie niskiej temperatury w leczeniu zapaleń przedniego odcinka jagodówki*. Klin Oczna 1967, 37, 937-940.
14. Krwawicz T: *Kriochirurgiczne leczenie odwarstwienia siatkówki*. Klin Oczna 1972, 42, 161-165.
15. Zagórski Z: *Professor Tadeusz Krwawicz and his Contribution to the Development of Ophthalmology*. The Polish Journal of Medicine and Pharmacy 1995, 27, 54-55.

Praca wylęta do redakcji 10.03.2008 r. (1021)

Zakwalifikowano do druku 26.03.2008 r.

Adres do korespondencji (Reprint requests to):

dr n. med. Maria M. Kapusta
Wojewódzki Szpital Specjalistyczny
Oddział Okulistyczny
ul. Żołnierska 18
10-561 Olsztyn